

ВЗАЄМОКОНТРОЛЬ І САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

В умовах постійно зростаючої конкуренції на ринку праці багато більше можливостей і перспектив мають фахівці активні, творчі, що володіють крім знань і високої кваліфікації здатністю до самоосвіти, самовдосконалення, до пошуку і реалізації нових, ефективних форм організації своєї діяльності.

У цих умовах для студентів зростає значення оволодіння вміннями самоконтролю навчальної діяльності. Уміння контролювати свою роботу — один із проявів самостійності, необхідної студенту для придбання, поглиблення і розширення знань, розвитку їх пізнавальних здібностей. Формування умінь і навичок самоконтролю як прояву активності студента в навчальному процесі є однією з умов підвищення ефективності навчання, міцності і свідомості засвоєння знань учнями.

Часто студенти не в змозі адекватно оцінити свої реальні й можливі успіхи навчальної діяльності. Як відмітив В.О. Якунін, формування адекватної самооцінки студентами реальних і потенційних можливостей може бути досягнуте при залученні самих студентів до спільної навчально-оцінної діяльності. Зазвичай така форма організації навчання складається із трьох умовно виділених етапів, які відбивають процес переходу від зовнішніх форм контролю до самоконтролю. На першому етапі провідна роль в оцінній діяльності зберігається за викладачем, тобто за зовнішнім контролем. Другий етап полягає в залученні студентів до самостійної оцінної діяльності в умовах їх колективної навчальної роботи, у процесі якої кожен студент бере на себе контрольно-оцінні функції викладача, але по відношенню до своїх одногрупників (взаємоконтроль). Взаємоконтроль стає основою для переходу до самостійної оцінки власної діяльності й поведінки або самоконтролю, що й становить зміст третього етапу навчання — самостійної оцінної діяльності.

Вміле використання взаємоконтролю і самоконтролю в навчальній діяльності передбачає насамперед дотримання основних дидактичних вимог до їх організації [5]. Дидактичні вимоги до організації самоконтролю:

1. Систематичність використання.

Викладач повинен проводити самоконтроль не час від часу, а регулярно, на всіх етапах навчального процесу.

2. Взаємозв'язок видів і прийомів контролю.

Взаємоконтроль і самоконтроль — тісно пов'язані один з одним. Використовуючи взаємоконтроль, формуючи вміння перевіряти і оцінювати навчальну роботу товариша, викладач привчає контролювати і оцінювати свою навчальну роботу, вчить правильної самооцінки. У той же час при використанні самоконтролю студент, перевіряючи і оцінюючи свої знання, вміння, навички, порівнює і свою роботу «перевіряючого» з аналогічною роботою товариша, і результат самоконтролю з результатами самоконтролю товаришів по аудиторії.

3. Поступовість ускладнення прийомів взаємоконтролю і самоконтролю.

Спочатку викладач вносить в структуру заняття елементи взаємоконтролю та самоконтролю, пояснюючи студентам, як перевіряється робота, далі — надає критерії оцінки матеріалу, який перевіряється. У подальшому — студенти можуть все самостійно запропонувати певні критерії оцінювання. Поступово конструктивна організованість і самостійність студентів будуть зростати, відповідно, викладач зможе частіше застосовувати взаємоконтроль і самоконтроль, ускладнюючи прийоми.

4. Різноманітність прийомів взаємоконтролю і самоконтролю.

Використання того чи іншого виду, прийому контролю підказує логіка навчального процесу. Наприклад: на занятті з дисципліни «Психологія діяльності та навчальний менеджмент» студентам було дано домашнє завдання: скласти «Карту пам'яті» (схему основних понять) до теми «Контроль навчання». Перевірку виконання цього завдання на занятті викладач може організувати, використовуючи будь-який прийом самоконтролю. Цим перевіряється рівень точності і дієвості конкретних знань студентів.

Наприклад, такий самоконтроль можна організувати в парах, оголосивши критерії оцінки (які бажано записати на дошці) — наприклад:

- без помилок — 5 б.;
- за 1—2 помилки — 4 б.;
- за 3 помилки — 3 б.;
- більше 3-х помилок — 2 б. [5].

Вибір прийому самоконтролю буде залежати від: а) ступеня складності навчального матеріалу; б) підготовленості студентів до такого роду роботи; в) частоти використання взаємоконтролю та самоконтролю; г) характеру навчального матеріалу.

В процесі навчання викладач може використовувати взає-

моконтроль і самоконтроль у роботі всієї аудиторії, а може використовувати їх в індивідуальній роботі студентів. Даючи завдання на самоконтроль окремим студентам, він диференціює навчальну роботу і має можливість займатися в цей час з іншими студентами іншою роботою. Наприклад, давши завдання на самоконтроль добре встигаючим по предмету студентам, він зможе більш ретельно відпрацьовувати складний матеріал з іншими, або дати більше тренувальних завдань тим студентам, що не встигають по предмету, або перевіряти з іншими завдання, подібні тим, що дані на самоконтроль, тобто привчати до самоконтролю.

Отже, взаємоконтроль та самоконтроль студентів забезпечує функціонування внутрішнього зворотного зв'язку в процесі навчання, отримання студентами інформації про повноту і якість вивчення матеріалу, міцності сформованих умінь і навичок, труднощах і недоліках, які виникли. Самоперевірка має велике психологічне значення, стимулює навчання. З її допомогою студент реально переконується в тім, як він оволодів знаннями, перевіряє правильність виконання завдань шляхом зворотних дій, оцінює практичну значимість результатів виконаних завдань, вправ, методик тощо.

*Мачуський В. В., старший викладач
кафедри теорії та історії держави і права*

АУДИТОРНА РОБОТА ВИКЛАДАЧА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Інтеграція вищої школи України до Європейського простору зумовлює необхідність вдосконалення форм організації навчального процесу і видів навчальних занять.

Навчальний процес у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять у вищих навчальних закладах є: лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація.

Одним із дієвих засобів підвищення якості вищої освіти є оптимізація аудиторної роботи викладача. Досягнення зазначеної мети об'єктивно неможливе без ґрунтовного дослідження історії аудиторної роботи викладача.